

ШАРАВАРА
Тамара Олексіївна,
доктор історичних наук, доцент,
Полтавська державна аграрна
академія
125125.tsh@gmail.com
(м. Полтава)

МАКАРЕЦЬ
Світлана Володимирівна
кандидат історичних наук, доцент,
директор бібліотеки, Полтавська
державна аграрна академія
svitlana_makarets@ukr.net
(м. Полтава)

**ЗАКАРПАТСЬКЕ КОРІННЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ НАУКИ ПОЛТАВЩИНИ:
З НАГОДИ 60-РІЧЧЯ ДО ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПРОФЕСОРА П.І. ЛОКЕСА (1958–2016 рр.)**

Наразі все більшої значимості для суспільства набувають здобутки наукових шкіл. Без висвітлення їхньої діяльності зміст сучасних фахових публікацій з будь-якої проблеми безперечно втрачає глибину осмислення. Розвиток науки дійсно визначається роботою головних осередків, які працею рухають її вперед, тому оцінити і вишанувати наукові надбання вчених різних епох є актуальним. Водночас формування наукових шкіл є неможливим без відданої кропіткої праці окремих постатей, чиї імена варті уваги сучасної молоді, варті визнання і вдячності нащадків від науки. У червні 2018 р. Полтавська державна аграрна академія вишановує пам'ять знаного лікаря ветеринара, професора П.І. Локеса (15.06.1958–14.07.2016 рр.), уродженця Закарпатської області, котрий пройшов становлення як фахівець від ветеринарного відділення Мукачівського технікуму до науковця Ленінградського ветеринарного інституту, Кримського сільськогосподарського інституту, Полтавської державної аграрної академії. Зумів створити в Полтаві ветеринарну клініку, в якій набули фаховості більше сотні лікарів і яка продовжує й по смерті професора працювати на благо як аграрної академії, так

і Полтави. П.І. Локес зробив вагомий внесок у дослідження проблематики лікування незаразних хвороб дрібних тварин, опублікував близько 190 праць навчально-наукового змісту, створив власну наукову школу, одержав визнання за межами України, зокрема вчена рада Санкт-Петербурзької державної академії ветеринарної медицини Петру Івановичу Локесу присвоїла почесне звання професора. Водночас він підтримував тісні зв'язки з колегами карпатського регіону, активно втілював у практику і навчальний процес здобутки представників наукової школи С.З. Гжицького.

Ключові слова: Закарпаття, с. Ракошино, м. Мукачево, Ленінградський ветеринарний інститут, Кримський сільськогосподарський інститут, Полтавська державна аграрна академія, ветеринарна медицина.

TRANSCARPATHIAN ROOTS OF VETERINARY SCIENCE OF POLTAVA REGION: ON THE OCCASION OF THE 60TH BIRTHDAY OF PROFESSOR P. LOKES (1958–2016)

The importance of scientific schools achievements are of great importance for society nowadays. It is impossible to comprehend thoroughly the content of current scientific articles concerning different problems without studying scientific schools activity. The development of science is really determined by the work of its main centers which put it forward, therefore the evaluation and recognition of achievements of scholars of various historical periods is of high priority. Meanwhile, the formation of scientific schools is impossible without faithful hard work of individuals whose names deserve modern youth's attention as well as descendants' appreciation and acknowledgement. In June 2018 Poltava state agrarian academy commemorates a well-known veterinarian professor Petro Lokes (June 15, 1958 – July 14, 2016), who was born in Transcarpathian region and developed from a specialist of veterinary department of Mukachevo technical school to a scientist of Leningrad veterinary institute, Crimean agricultural institute and Poltava state agrarian academy. He managed to establish a veterinary clinic in Poltava, which has trained hundreds of doctors and after his death it continues its work for the benefit of both the agrarian academy and the city. P. Lokes made a significant contribution into the research of different problems concerning treatment of noncontagious diseases, published approximately 190 scientific works and textbooks, established his own scientific school and won the recognition outside the territory of Ukraine. The scientific council of St. Petersburg State Academy of Veterinary Medicine conferred P. Lokes honorary title of professor. At the same time he worked in a close contact with colleagues from the Carpathian region and introduced the achievements of representatives of S. Hzytskyi Scientific School into teaching and learning process and practice.

Key words: Transcarpathian region, village of Rakoshyno, city of Mukachevo, Leningrad Veterinary Institute, Crimean Agrarian Institute, Poltava State Agrarian Academy, veterinary medicine.

ЗАКАРПАТСКІЕ ИСТОКИ ВЕТЕРИНАРНОЇ НАУКИ ПОЛТАВЩИНИ: К 60-ЛІТІЮ СО ДНЯ РОЖДЕННЯ ПРОФЕССОРА П.И. ЛОКЕСА (1958–2016 гг.)

На сьогодні все більшу значимість для общества мають наработки научних шкіл. Без освіщення їх діяльності содержание свременних спеціальних публікацій касательно любой научної проблеми терять глубину осмысления. Развитие науки действительно определяется работой главных центров, которые собственным трудом продвигают ее вперед. Именно поэтому оценить и отдать дань уважения научным открытиям ученых разных эпох является актуальным. В то же время формирование научных школ невозможно без кропотливого труда отдельных личностей, чьи имена достойны внимания современной молодежи, достойны признания и благодарности потомков. В июне 2018 г. Полтавская государственная аграрная академия отдает дань памяти известному врачу ветеринару, профессору П.И. Локесу (15.06.1958–14.07.2016 гг.), который родился в Закарпатской области, прошел путь становления как специалист от ветеринарного отделения Мукачевского техникума до ученого Ленинградского ветеринарного института, Крымского сельскохозяйственного института, Полтавской государственной аграрной академии. Сумел создать в Полтаве ветеринарную клинику, в которой больше сотни врачей состоялись как специалисты и которая после смерти профессора продолжает работать на благо как аграрной академии, так и г. Полтавы. П.И. Локес сделал огромный вклад в исследование проблематики лечения незаразных болезней мелких животных, опубликовал около 190 работ учебного и научного содержания, создал собственную научную школу, получил признание за пределами Украины. Ученый совет Санкт-Петербургской государственной академии ветеринарной медицины присвоил Петру Ивановичу Локесу почетное звание профессора. В то же время он поддерживал тесные связи с коллегами карпатского региона, активно вводил в учебный процесс наработки представителей научной школы С.З. Гжицкого.

Ключевые слова: *Закарпатье, с. Ракошино, г. Мукачево, Ленинградский ветеринарный институт, Крымский сельскохозяйственный институт, Полтавская государственная аграрная академия, ветеринарная медицина.*

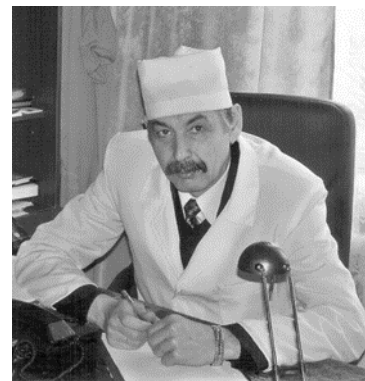
*Навіть найдальша дорога
починається з першого кроку...*

Олесь Гончар

Для кожної держави наукові відкриття мають вагу і аграрна галузь не є виключенням. Без перебільшення усі сучасні пошуки в царині агрономії, тваринництва, ветеринарної медицини можливі лише за умови значних

напрацювань попередніх поколінь учених. У цьому контексті вагомою є праця вчених зі світовим ім'ям, підсилена співпрацею з науковцями різних регіонів.

Науково-педагогічний колектив Полтавської державної аграрної академії 15 червня 2018 р. планує низку заходів до 60-річчя від дня народження визначного науковця, доктора ветеринарної медицини, професора Петра Івановича Локеса (15.06.1958–14.07.2016 рр.) (мал. 1) з метою вшанування його світлої пам'яті. Наразі кафедра терапії академії носить його ім'я, вдячні учні й колеги видрукували біобібліографічний покажчик праць професора. Він був

**Мал. 1. Локес П.І.
(15.06.1958 –
14.07.2016 рр.)**

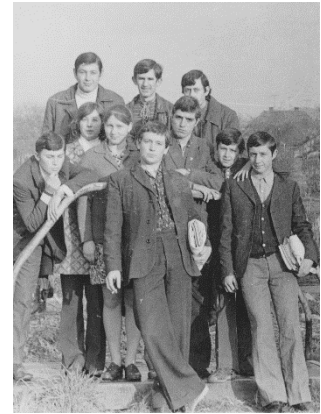
дійсно непересічною постаттю, любив Малу Батьківщину – Закарпаття, мав неабиякі організаторські здібності, вмів навчити і водночас натхненно працювати, заснував власну наукову школу та ветеринарну навчальну клініку, одержав визнання за межами України.

В основу дослідження покладено метод спеціального історичного дослідження – інтерв'ю, а також загальнонаукові методи аналізу та синтезу.

Перші спроби осмислити професійну діяльність П.І. Локеса було зроблено 1997 р. Н. Міщенко у контексті аналізу рівня фаховості першого випуску студентів на факультеті ветеринарної медицини [1]. Н. Кондратюк присвятив публікацію ветеринарній клініці Полтави при Полтавській державній аграрній академії, заснованій П. Локесом [2]. Згодом, в історичному нарисі до 90-річчя ПДАА було підведено перші підсумки науково-дослідної роботи кафедри, очолюваної П. Локесом [3]. З нагоди 50-річного ювілею професора було висвітлено й окремі етапи його біографії, розглянуто перші кроки становлення як фахівця [4]. Після смерті П.І. Локеса родина збрала фотоархів і передала на зберігання бібліотеці ПДАА, що дало змогу повніше висвітлити його діяльність, уточнити окремі факти біографії і уможливило появу цієї наукової студії. Оскільки зібрані документальні джерела дають змогу всебічно висвітлити внесок

П.І. Локеса у справу розвитку ветеринарної галузі України, ставимо за мету проаналізувати його науковий поступ.

Петро Іванович народився 15 червня 1958 р. у с. Ракошино Закарпатської області у родині робітників. У 1973 р. закінчив Ракошинську середньо-освітню школу №2 і того самого року продовжив навчання у Мукачівському технікумі на ветеринарному відділенні (мал. 2).

Мал. 2. Навчання у Мукачівському технікумі П. Локес у верхньому ряду ліворуч

Навчання подобалося і він з відзнакою закінчив технікум та почав трудову діяльність фельдшером радгоспу-заводу «Кальницький». На шляху навчання його підтримувала мати, жінка неабиякої сили духу, котра маючи чоловіка-інваліда фактично самотужки ставила на ноги двох синів і підтримала прагнення Петра Івановича навчатися у Львові.

Проте П.І. Локес продовжив навчання в найпотужнішому ветеринарному інституті Ленінграду, успішно склавши іспити, навіть досконало не володіючи російською. Він успішно закінчив ленінградський виш 1982 р. і знову повернувся на рідне Закарпаття. Йому одразу довірили очолити ветеринарну службу Ракошинського міжгосподарчого об'єднання з виробництва свинини і кормів. Тоді ж Петра Івановича призвали до Лав Збройних Сил, де він був взірцем для багатьох, адже солдат ППО водночас і служив, і виконував фельдшерську роботу на фермі військової частини.

Після служби П.І. Локес працював головним ветеринарним лікарем господарства «Варем'ягі» Ленінградського ОК КПРС. На цьому етапі, а це був 1985 р., його починає цікавити наукова діяльність, і він продовжує навчання в аспірантурі на кафедрі фармакології Ленінградського ветеринарного інституту. На другому році навчання помер його науковий керівник професор П. Євдокімов і під керівництвом молодого професора В. Соколова змінився напрям дослідження, проте за короткий час, у півтори роки, справу було завершено. Усі наукові дослідження пройшли успішно, бо як згадує дружина Петра Івановича, він

днював і ночував у лабораторії, навіть схуднув, та незмінними лишалися його вуса і почуття гумору.

Після аспірантури молодий учений спочатку ненадовго повернувся в Україну, переїхав до Житомира, де працював асистентом кафедри загального тваринництва, згодом і старшим викладачем кафедри клінічної діагностики та внутрішніх хвороб тварин сільськогосподарського інституту (нині Житомирський національний агроекологічний університет). У 1989 р. він успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Фармакологічні властивості діоксидину і СБА при гастроентеритах поросят».

Робота в Кримському сільськогосподарському інституті на кафедрі терапії та клінічної діагностики стала новою віхою у його житті (мал. 3).

Упродовж 1991–1995 рр. він працював під керівництвом професора І. Кондрахіна і відчув себе справжнім лікарем-практиком. На його долю випало попрацювати у найпершому складі кафедри терапії та клінічної діагностики Кримського

Мал. 3. Перший склад кафедри терапії та клінічної діагностики Кримського сільськогосподарського інституту, 1991 р. Нижній ряд: Ігнатенко С.В., Кондрахін І.П., Минакова І.А. Верхній ряд: Локес П.І., Куценко П.Я.

сільськогосподарського інституту. Фактично разом з іншими колегами він стояв у витоків формування названої кафедри. У м. Севастополі за підтримки друзів відкрив навіть маленьку ветклініку, де практикував і надзвичайно віддано надавав допомогу чотирилапим.

1992 р. у стінах Полтавського сільськогосподарського інституту (нині Полтавська державна аграрна академія) відбулася знаменна подія, було створено факультет ветеринарної медицини. Керівництво навчального закладу запросило вченого очолити кафедру терапії. П.І. Локес створив дійсно потужну кафедру одностумців, пропрацювавши у виші більше 20 років – з 1 вересня 1995 р. і до останніх днів життя, загалом віддавши вищій школі 28 років, написавши 190

наукових та навчально-методичних праць [5], одержавши 8 патентів [6], опублікувавши низку підручників з грифом МОН України.

Інтереси П.І. Локеса виходили й за рамки ветеринарної практики. Зокрема П.І. Локес відомий в Україні і як автор підручника «Лікарські рослини» [7] та багатьох посібників з цієї тематики. Як зазначають колеги: «Для кожного студента чи просто відвідувача він знаходив вільну хвилину, умів вислухати та надати слушну пораду. До нього зверталися молоді науковці з інших міст і областей України, і він з ентузіазмом переглядав рукописи, наукові праці, умів підтримати у скрутну хвилину та надихав оптимізмом. Петро Іванович багаторазово виступав офіційним опонентом на захисті кандидатських дисертацій, був членом спеціалізованої вченої ради Національного університету біоресурсів і природокористування України та експертом відділу розвитку рогатої худоби» [8, с. 112].

Значну увагу Петро Іванович приділяв лікувальній діяльності. Здобувши фундаментальну фахову освіту в Ленінградському виші, «він організував роботу навчальної клініки ветеринарної медицини при кафедрі терапії Полтавської державної аграрної академії. З часу заснування і понині її двері були і залишаються відчиненими для студентів та всіх бажаючих навчатися й удосконалювати свої вміння у лікувальній справі. З цього, без перебільшення, «горнила» кадрів вийшло понад 120 молодих практикуючих лікарів ветеринарної медицини, що розійшлися теренами нашої держави.... Петро Іванович не боявся труднощів у лікувальній роботі, тому ніколи не відмовляв у допомозі навіть у, на перший погляд, безнадійних випадках ... до останніх днів життя був відданий лікувальній справі» [8, с. 113].

Професор П.В. Писаренко зазначає, що П. Локес опікувався розвитком трьох напрямів наукових досліджень: «етіологія та патогенетичний зв'язок вікової поліморбідності у коней; етіологія і патогенез виразкової хвороби язика та її вплив на стан організму великої рогатої худоби; діагностика та лікування гепаторенальної патології дрібних домашніх тварин» [9].

Представники наукової школи професора П.І. Локеса й до сьогодні продовжують його справу. К.В. Супруненко, С.О. Кравченко, Н.І. Дмитренко, Н.С. Канівець та інші вивчають проблематику внутрішніх незаразних хвороб дрібних тварин. Крім учнів справу Петра Івановича на кафедрі терапії в Полтавській державній аграрній академії продовжує його донька, кандидат наук з ветеринарної медицини, доцент Терезія Локес-Крупка.

У 2012 р. рішенням Атестаційної колегії МОН молоді та спорту України йому присвоєно вчене звання професора. Того самого року професора чекала ще одна приємна подія, визнання й за межами України – вчена рада Санкт-Петербурзької державної академії ветеринарної медицини присвоїла Петру Івановичу Локесу почесне звання професора. Таке визнання стало поштовхом до захисту докторської дисертації «Патологія печінки та органів сечової системи у свійських собак і котів (клініко-біохімічний статус, патогенез, діагностика, лікування)». Фактично ця наукова праця була підсумком багаторічної клінічної практики.

Від початку своєї роботи в Полтавській державній аграрній академії П. Локес активно впроваджував у навчальний процес новітні дослідження колег, зокрема і карпатського регіону. Показовими для молоді стали праці С. З. Гжицького, чие ім'я наразі носить Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій. Традиційно дослідження представників наукової школи С.З. Гжицького й до сьогодні активно використовуються в навчальному процесі академії, слугують основою підготовки фахівців з ветмедицини. Викладачі кафедри терапії імені професора П.І. Локеса (очолюваної нині доцентом П.П. Шатохіним) спираються на ці дослідження в основоположних лекційних курсах: «ветеринарна токсикологія», «внутрішні хвороби тварин», «клінічна біохімія», «ветеринарні технології профілактики незаразних хвороб тварин». Викладачі кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи, очолюваної професором В.О. Євстаф'євою, використовують ці наукові здобутки при читанні лекційного курсу «фармакокорекція при інвазійних хворобах».

Мал. 4. Меморіальна дошка, встановлена на фасаді корпусу кафедри терапії ветеринарного факультету ПДАА

університету ветеринарної медицини та біотехнологій С.З. Гжицького: «Петро Іванович був надзвичайно скромною людиною. Virізнявся з-поміж інших як постать абсолютно індивідуальна, оригінальна і неповторна... Родина, друзі, робота – це для нього було святе... Таким він залишиться у нашій пам'яті... Буде вічно жити у добрих спогадах серед колег» [10].

Підсумовуючи, зазначимо, що за плідну працю П.І. Локес нагороджений знаком «Відмінник освіти України» і «Відмінник аграрної освіти та науки», багатьма грамотами. Пам'ять про Петра Івановича Локеса – високопрофесійного фахівця, відомого науковця, педагога, порядну й чуйну людину – назавжди залишиться в серцях тих, хто знав його, працював із ним (мал. 4).

Список використаних джерел та літератури

1. Міщенко Н. Перший випуск на ветеринарному. *Приватна справа*. 1997, 19 черв. [№ 25]. С. 1.
2. Кондратюк Н. Чотириногі пацієнти. *Зоря Полтавщини*. 2004. 16 берез. С. 2.
3. Факультет ветеринарної медицини. *Полтавська державна аграрна академія. Історичний нарис (1920–2010)* / [В. М. Писаренко, В. І. Аранчій, М. М. Опара [та ін.] ; відп. за вип. В. М. Писаренко]. Полтава : ПДАА, 2010. С. 161–170.
4. Локесу Петру Івановичу – 50! *Вісник ветеринарної медицини*. 2008. № 5 (трав.). С. 4.
5. Бердник В. П., Кулинич С. М., Бердник І. Ю. До ювілею факультету ветеринарної медицини Полтавської державної аграрної академії. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. Полтава, 2017. № 3. С. 144–146.
6. Полтавська державна аграрна академія. *Винахідники України – еліта держави. Винаходи та інновації* / [редкол. : М. А. Серб, С. В. Столбюк, І. В. Немирович та ін.]. Київ : ВЦ «Логос Україна», 2014. Т. 3. С. 36–37.
7. Локес П. І., Панасенко І. Г. Лікарські рослини. 2010 : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2010. 264 с.

8. Передера С. Б., Кравченко С. О., Кулинич С. М. Втрати науки. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2016. № 3. С. 112–113.

9. Писаренко П. В. Локес Петро Іванович. *Енциклопедія сучасної України* / Ін-т енцикл. досліджень НАН України. Київ, 2014–2018. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=56317 (дата звернення : 05.04.2018).

10. Локес Петро Іванович : біобібліогр. покажч. наук. пр. / Полтав. держ. аграр. акад. ; [уклад. І. І. Фіненко ; наук. ред. Т. П. Локес-Крупка ; відп. за вип. С. В. Макарець]. Полтава : ПДАА, 2018. 116 с.

References

1. Mishchenko, N. (1997). *Pershyi vypusk na veterinaryarnomu* [First graduation from veterinary department]. *Pryvatna sprava* [Private Affair]. June 19 (25). 1. [in Ukrainian].

2. Kondratiuk, N. (2004). *Chotyrynohi patsiienty* [Four-legged patients]. *Zoria Poltavshchyny* [Zorya of Poltava region]. March 16. 2. [in Ukrainian].

3. Pysarenko, V. M., Aranchii, V. I. and Opara, M. M. (2010). *Fakultet veterinaryarnoi medytsyny* [Faculty of Veterinary Medicine]. *Poltavska derzhavna ahrarna akademiia. Istorychnyi narys* [Poltava State Agrarian Academy. Historical essay (1920–2010) (1920–2010)]. Poltava : PSAA. 161–170. [in Ukrainian].

4. (2008). *Lokesu Petru Ivanovychu – 50!* [Lokes Petro Ivanovych is 50!]. *Visnyk veterinaryarnoi medytsyny* [Herald of Veterinary Medicine]. 5 (may). 4. [in Ukrainian].

5. Berdnyk, V. P., Kulynych, S. M. and Berdnyk, I. Yu. (2017). *Do yuvileiu fakultetu veterinaryarnoi medytsyny Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii* [On the occasion of anniversary of the Veterinary Medicine Faculty of Poltava State Agrarian Academy]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii* [Newsletter of the Poltava State Agrarian Academy]. 3. 144–146. [in Ukrainian].

6. Serb, M. A., Stolbiuk, S. V., Nemyrovana, I. V. (2014) *Poltavska derzhavna ahrarna akademiia* [Poltava State Agrarian Academy]. *Vynakhidnyky Ukrainy – elita derzhavy. Vynakhody ta innovatsii* [The inventors of Ukraine are the elite of the state. Inventions and innovations]. Kyiv : Logos Ukraine. 3. 36–37. [in Ukrainian].

7. Lokes, P. I. and Panasenko, I. H. (2010). *Likarski roshyny* [Medicinal plants]. Poltava : Dozvillia-K. 264. [in Ukrainian].

8. Peredera, S. B., Kravchenko, S. O. and Kulynych, S. M. (2016). *Vtraty nauky* [Loss of science]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii* [Newsletter of the Poltava State Agrarian Academy]. 3. 112–113. [in Ukrainian].

9. Pysarenko, P. V. (2014–2018) *Lokes Petro Ivanovych* [Lokes Petro Ivanovych]. *Encyclopedia of modern Ukraine* [Encyclopedia of modern Ukraine]. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=56317 (accessed : April 05, 2018). [in Ukrainian].

10. Finenko, I. I. (2018). *Lokes Petro Ivanovych : biobibliografichni pokazhchyk naukovykh prats* [Lokes Petro Ivanovych : biobibliographic index of scientific works]. Poltava : PSAA. 116. [in Ukrainian].

Рецензент:

Бородай І.С., д.і.н., проф.

Надійшла до редакції 10.07.2018 р.